

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta Filozofická

Pojetí lásky v Platónovu dialogu Faidros

Helena Kubelková

Bakalářská práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Helena Kubelková**
Osobní číslo: **H12214**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Filozofie**
Název tématu: **Pojetí lásky v Platónovu dialogu Faidros**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka rozebere pojetí lásky v Platónově dialogu Faidros tak, jak je tam prezentuje Sókratés. K tomu připojí referát dvou soudobých textů komentujících Platónovo, respektive Sókratovo chápání lásky (Vlastos, Obdržalek). Na závěr oba výklady srovná a zhodnotí na základě vlastního porozumění dialogu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Platón, Faidros

Vlastos, Gregory: The Individual as an Object of Love in Plato, v: Platonic Studies, Princeton 1973, s. 3-34.

Obdrzalek, Suzzane: "Socrates on Love", v: The Bloomsbury Companion to Socrates (Continuum Companions), Bloomsbury Academic 2013, s. 210-232.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Hejduk, Ph.D.**
Katedra filosofie

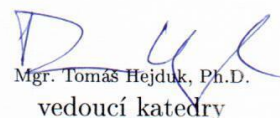
Datum zadání bakalářské práce: **6. srpna 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Tomáš Hejduk, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. října 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne:

Helena Kubelková

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu Mgr. Tomáši Hejdukovi, Ph.D. za vedení, užitečné rady a trpělivost. Dále také své rodině a přátelům za podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce „Pojetí lásky v Platónovu dialogu Faidros“ pojednává o problematice eróta. Popisuje jeho projevy a snaží se charakterizovat jeho podstatu. Z počátku se věnuje objasnění a vzniku pojmu erós, dále pak ukazuje Platónovo chápání lásky. Hlavní část práce se však zabývá rozebráním samotného dialogu Faidros a nastíněním tří zásadních řečí, které nám mají zprvu ukázat škodlivost eróta a následně jeho prospěšnost. Platón zde skrze rozhovor mezi Faidrem a Sókratem ukazuje jaký má erós vliv na duši a že touha nemusí vždy znamenat pouze erotický záměr, ale také touhu po něčem „božském“.

KLÍČOVÁ SLOVA

Erós, Platón, Sókrates, Faidros, dialog, láska, duše, krása, šílení, mania

TITLE

The concept of love in Plato's dialogue Faidros

ANNOTATION

The bachelor thesis „The conception of love in Plato's dialogue Phaedrus“ is dealing with an intersection of Eros. This work describes his acts and deeds and try to characterize his essential identity. The beginning is devoted to describe and identify the origin of the term of Eros, furthermore he demonstrates the Plato's view of love. But the main part of his vision is dedicated to the actual dialogue of Phaedrus and outlining three major speeches, that serves us harmfulness of Eros from the very first time and subsequently even his efficiency. In the dialogue between Phaedrus and Socrates, Plato gives us the way of explaining how Eros affects the soul and that the desire doesn't need to lead only to some erotic images but also to something divine.

KEYWORDS

Eros, Plato, Socrates, Phaedrus, dialogue, love, soul, mania

Obsah

Úvod.....	8
1. Erós	10
1.1 Mýtus.....	10
1.2 Erós jako jedna z podob lásky	11
1.3 Starořecká pederastie.....	13
2. Dialog Faidros	14
2.1 „Kampak a odkud?“	15
2.2 Lysiova řeč a první řeč Sókratova	18
2.3 Rozdílnosti prvních dvou řečí	21
3. Palinodie o duši	24
3.1 Okřídlené spřežení a vozataj – podoba duše	25
3.2 Dva druhy lásky.....	27
3.3 Prospěšnost lásky.....	29
Závěr	31

Úvod

Tato práce je zaměřena na pojetí lásky v Platónovu dialogu Faidros. Dialog Faidros můžeme zařadit do druhého období Platónovy tvorby, bližší informace o době jeho vzniku se nám však nedochovaly. Druhé Platónovo období by se také dalo charakterizovat, jako konstruktivní a nejvíce klasické. Zde vznikají dialogy o filosofii idejí a nesmrtelnosti duše. V podstatě zde, oproti prvnímu období, kde Platón především představoval Sókratovy názory a jeho učení, nachází sám sebe a vyslovuje své myšlenky a nalézá svůj postoj k filosofii. Třetí období bylo však pro Platóna kritické, jelikož začal přetvářet nebo dokonce odmítat svoje předešlé názory.

Je všeobecně známo, že Sókrates, který vystupuje jako hlavní postava Platónových dialogů, byl především jeho učitelem. V mnoha věcech ho inspiroval, naučil ho jak zacházet s pojmy, které pokládal za podstatu věcí. Na rozdíl od Sókrata však Platón hledá podstavu všech jsoucích věcí vůbec, těmto pojmům pak přikládá reálnou jsoucnost a takto pojaté pojmy nazývá idejemi. Platón si takto vytvořil svět idejí, který považuje za krásný a vznešený a nadřazený světu smyslů. „V ideách vidí Platón vlastní jádro světa a veškerou krásu a vznešenost bytí. Proniknout k ideám skrze klamy smyslů, účastnit se zíráním jejich věčnosti a božskosti pokládá proto za největší úkol člověka. To platí nejvíce o nejvyšší ideji, o ideji dobra, jež se nejdokonaleji projevuje krásou.“¹ Platónův svět idejí se nám ukáže i v této práci, především v kapitole, kde bude rozebírána palinodie o duši, tedy třetí Sókratova řeč.

Samotný dialog Faidros je řazen mezi dialogy o lásce, kráse a šílení. Mezi takové dialogy patří i dialog Symposion, Lysis a Hyppias Větší. Dialog Symposion se odehrává na hostině, kde se všichni účastníci dohodnou na tématu, o kterém se bude diskutovat, a tím jest názor na boha Eróta. Bůh Erós je především bohem lásky a mužnosti, Platón skrze něj hledá odpověď na otázku pravé lásky. Dialog Lysis je naopak příběhem zamilovaného chlapce a jeho milovaného Lysise, ukazuje různé druhy lásky a přátelství. Dialog Hyppias Větší je rozhovorem mezi Sókratem a sofistou Hippielem a jejich hlavním tématem je krása. Z některých výše zmiňovaných dialogů, bylo čerpáno i do této práce, proto je záhodno je zde zmínit. Dohromady i s dialogem Faidros tvoří jakousi Platónovu představu o bohu Erótu, lásce, duši, kráse a dobru,

¹ MAREK, František. ZAPLETAL, Štěpán. *Filosofická čítanka*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1971, s. 31

i když některé názory se mohou vylučovat, jelikož většina těchto dialogů pochází z Platónova prvního období.

Tato práce se tedy bude zabývat dialogem *Faidros*, jeho rozbořem a výměřem o tom, jak v něm figuruje *erós*. První kapitola se věnuje samotnému pojmu, tak jak byl chápán ve starověkém Řecku, jaký je hlavní rozdíl s dalším řeckým pojmem lásky *filia* a co to vlastně je starořecká *pederastie*.

Druhá kapitola se týká samotného dialogu *Faidros*. Nejprve je zde dialog popsán jako celek, je zde vysvětleno oč v něm půjde, kdo jsou hlavní postavy vystupující v dialogu, a jaká je jejich úloha v něm. Další část je věnována cestě, po které se *Faidros* se Sókratem vydávají, dále také jaký má význam právě ono místo, které Platón pro své řeči vybral. A jaký je vztah mezi hlavními aktéry tohoto dialogu. Dále se tato práce věnuje samotným částem dialogu a to prvním dvěma řečem. První je řeč *Lysiova*. Tato řeč nám má ukázat, proč bychom měli dávat přednost člověku, který nás nemiluje, před člověkem milujícím. Další je popis první řeči Sókratovi, který se věnuje tomu samému tématu, jaký měla *Lysiova* řeč, ale se zdánlivě nepatrnými rozdíly. Těmito rozdíly se zabývá další část druhé kapitoly a ukáže nám, že i tyto rozdíly jsou důležité pro pochopení dialogu.

Třetí kapitola je kapitolou nejdůležitější, představuje nám Sókratovu třetí řeč, která se věnuje duši a samotnému bohu *Erótu*. *Palinodie* neboli třetí „oslavná“ řeč slouží jako omluva za předešlé pronesené řeči, ale zároveň nám zde Platón popisuje rozdílnosti mezi duší lidskou a duší božskou. A představuje nám tak svůj svět idejí. Dále se zaměří na samotnou lásku. Popíše nám její dva druhy a to jak v nich figuruje krása, která má vliv na duši. Třetí kapitola pak bude uzavřena prospěšností lásky.

Základní literaturou, ze které bylo čerpáno, je především sám dialog *Faidros* od Platóna, který přeložil František Novotný. Dalšími použitými dialogy od Platóna byly *Symposion* a *Lysis*. Velkým přínosem byla také kniha Štěpána Špinky *Duše a krása v dialogu Faidros a Křehkost dobra* od Marthy Nussbaumové. Dále *Od Eróta k filosofii* od Tomáše Hejduka, která napomohla především v první kapitole, kde se stručně nastínila historie a definice *eróta*, stejně tak jako kniha od Antonína Mokřejše *Erós jako téma Platónova myšlení*. Z cizojazyčné literatury byl nápomocen článek od Gregory Vlastose *The Individual as an Object of Love in Plato*, dále článek od Suzanne Obdrzalek *Contemplation and Self-mastery in Plato's Phaedrus* a kniha *Images of ancient Greek Pederasty – Boys were their Gods* od Andrew Leara a Evy Cantarella.

1. Erós

Abychom mohli správně rozebrat dialog Faidros, je třeba si definovat hlavní pojem, kterým se tato práce zabývá. A tím je pojem *Erós* nebo také *erós*. Budeme zde rozlišovat *Erós* – jako hlavní jméno a samotného boha Eróta, a *erós* – jako pojem, který si vyložíme tak, jak ho chápal Platón a to především ve svém dialogu Faidros.

1.1 Mýtus

Erós byl ve starověkém Řecku popisován jako bůh, nebo polobůh a také syn Afrodítě. Jeho úloha byla velmi důležitá a měla význam pro celý kosmos. „Kosmická dimenze Eróta (i Afrodítě) je přitom tvůrčí: Erós tvoří a udržuje základ kosmický a fyzikální stejně jako sociální a kulturní (námluvy, svatba a plození potomstva, vzdělávání, přechodové rituály).“² Pro Řeky byl tedy Erós bohem plození a přitažlivosti. Což se objevuje už v jednom z Platónových dialogů a to v Symposiu, kde Faidros mluví o jednom starém mýtu: „...nejprve vznikl Chaos, po něm pak vznikla Gaia širokoprsá, jež pevným je pro všechny sídlem, spolu s ní Erós.“³ Tento mýtus pochází od Hesióda a říká se v něm, že vznikl Chaos, poté Země a s ní Erós. V tomto pojetí Erós nevzniká jejich spojením, Gaia sama plodí bohy a Erós zde figuruje spíše jako nějaká uvolňující síla, která vše spojuje, a tak pomáhá novému tvoření. Bývá tedy spojován s plozením.

V dialogu Symposion však lze nalézt i další mýtus spojený s *erótem*, který pronáší dramatik Aristofanes, říká se mu mýtus o „trojím pohlaví lidí“⁴. Původní lidé vypadali odlišně, než dnes. Měli jakýsi tvar koule a všechny části těla měli dvojnásobný, také končetiny byly po čtyřech. První pohlaví bylo mužské, tedy muž-muž a pocházelo od slunce, druhé ženské (žena-žena) bylo zemského původu a třetí smíšené – androgynní – žena-muž (od řeckého slova *ándrogynos*), mělo původ měsíční. Jelikož byli tito lidé velmi silní, byli pro bohy vážnou hrozbou. Zeus, po poradě s ostatními bohy, rozhodl, že vyhubit lidstvo není moudré, protože jim přinášeli oběti. Rozhodli se tedy, že lidi oslabí tím, že je rozdělí na dvě symetrické části. Od té doby je každý jedinec, jen polovinou z původního člověka a každý touží po nalezení druhé poloviny.⁵ A zde se dostáváme k podstatě *eróta*. „...a neprojevil by jiného přání, nýbrž by se domníval, že slyší

² HEJDUK, Tomáš. *Od Eróta k filozofii: Studie o Erótu se zřetelem k Sókratově filozofii*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007 s. 30

³ *Symposion* 178b4-b7

⁴ *Symposion* 189e

⁵ MOKREJŠ, Antonín. *Erós jako téma Platónova myšlení*. TRITON, Praha, 2009 s. 99-100

právě to, po čem už dávno toužil, aby se spojil a splynul s tím, koho miluje, a ze dvou bytostí aby se stala jedna. Příčinou toho jest to, že taková byla naše dávná přirozenost a byli jsme celí: tedy touha a snaha po celku se jmenuje láska.“⁶ Tudíž dva lidé, kteří jsou od sebe odděleni, budou nadále toužit po spojení se svou druhou polovičkou, aby se z nich po sléze mohla stát jedna bytost. A tuto touhu, tento přechod neboli pohyb, cestu k nějakému vytouženému cíli, nazýváme láskou a v tomto smyslu je láska *erós*.

1.2 Erós jako jedna z podob lásky

V antickém Řecku, měli pro označení lásky více výrazů, ovšem jejich význam se lišil. A tato rozdílnost je pro tuto práci klíčová. Pro přirovnání by se dalo říci, že i dnes máme více druhů lásky. Láska, která patří naší rodině, láska přátelská a láska milenecká. V této kapitole se podíváme na hlavní rozdíl mezi *filii* a *erótem*.

Gregory Vlastos poukazuje ve svém článku *The Individual as an Object of Love in Plato* na rozdílné chápání pojmu *filia*. Konkrétně poukazuje na rozdílnosti mezi Aristotelovým a Platónovým pojetím. Aristotelův φίλος je standardně překládán, jako „přítel“, φιλεῖν jako „přátelský pocit“ a φιλία jako „přátelství“. Aristoteles také tvrdí, v souladu s jeho etikou, že bychom svému příteli měli přát jen to dobré, pro jeho vlastní osud a to bez ohledu na naše vlastní štěstí a naši budoucnost. Pro Aristotela je tedy *filia* láska přátelská, ergo přátelství je jistý druh mezilidské lásky.⁷ Je tomu tak, ale i u Platóna? Zde se jejich názory rozcházejí. Jak píše Vlastos, Platón skrze Sókratova ústa v dialogu *Lysis* říká, že člověk může být milován, pouze když produkuje dobro. Tímto „dobrem“ je myšleno, že by tento člověk měl být druhému „užitečný“ a „výhodný“ a to po stránce nejen psychické, ale také ekonomické, morální, estetické a intelektuální.⁸

Znamená to tedy, že Aristoteles chápal lásku, jako něco morálně čistého a bez ohledu na náš vlastní prospěch bychom měli milovat a přát druhému jen to dobré. Platón byl však toho názoru, že bychom z lásky měli „vytěžit“ i něco v náš prospěch a je nesmysl milovat někoho, kdo nám nedává nic užitečného pro naši budoucnost. K tomuto rozporu se vrátíme v samotném rozboru dialogu *Faidros*, kde je milovníkův problém podrobněji nastíněn.

⁶ *Symposion 192a*

⁷ VLASTOS, Gregory. *The Individual as an Object of Love in Plato*, v: *Platonic Studies*, Princeton 1973, s. 96-97.

⁸ VLASTOS, Gregory. *The Individual as an Object of Love in Plato*, v: *Platonic Studies*, Princeton 1973, s. 98-99.

Avšak samotných rozdílů mezi pojmy *filia* a *erós* je mnoho. Jeden z nich je tento: „FILEIN obsahuje následující významy: milovat, prokazovat lásku, dvořit se, líbat, schvalovat. Naproti tomu jméno ERAN znamená vroucně usilovat a toužit a poukazuje na „lásku“ jako kosmickou moc.“⁹ Je tedy zřejmé, že *erós* je něco mnohem silnějšího než *filia*, která se může jevit i jen jako láska přátelská. Další trojí odlišnost je tato: „1. *erós* je prudší, intenzivnější, afektovanější, vášnivější; 2. *erós* je touhou a usilováním, *filia* sympatií či oblibou; 3. *erós* vždy více či méně vyjadřuje sexuální chtíč, zatímco *filia*, *filos*, *filein* apod. nemusí být s chtíčem nijak podstatně spjat.“¹⁰ Výklady a interpretace se tedy shodují na tom, že *erós* je touha, vášně a šílení, kdežto *filia* a něco mnohem harmoničtějšího, vyrovnaného, je založena na pomoci druhému.

Kdybychom si to měli ukázat na příkladu, *erós* by byl naše počáteční vzplanutí k milované osobě, touha po tělesnosti, vášně. Následné dosažení naší touhy a partnerský vztah postupem času přemění *eróta* na *filii*. Poté vzniká vztah stabilnější a přátelský, ne jen poháněný touhou. „Z *eróta* se rodí *filia*, jako jisté prodloužení či završení lásky.“¹¹ A zde se dostáváme k pojmu *epithymía*, který je překládán pojmem žádostivost, ta je úzce spojena s *erótem*, není to však totéž. „*Erós* a *epithymía* po něčem touží, něco si žádají, přesto ale nelze tvrdit, že *erós* rovná se *epithymia*. *Erós* totiž navíc miluje.“¹² Žádostivost je jen pouhé prvotní vzplanutí, které se týká i *eróta*, avšak s tím rozdílem, že *erós* se dívá i do budoucnosti. Žádostivost však po nějaké době opadá. Podrobněji si tento vztah *eróta* a žádostivosti rozebereme později na základě *palinodie* o duši, která se nachází v dialogu *Faidros*.

⁹ MOKREJŠ, Antonín. *Erós jako téma Platónova myšlení*. TRITON, Praha, 2009 s. 101

¹⁰ HEJDUK, Tomáš. *Od Eróta k filozofii: Studie o Erótu se zřetelem k Sókratově filozofii*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007 s. 45

¹¹ HEJDUK, Tomáš. *Od Eróta k filozofii: Studie o Erótu se zřetelem k Sókratově filozofii*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007 s. 49

¹² Tamtéž, s. 57

1.3 Starořecká pederastie

Slovo pederastie¹³, neboli řecky *paiderastiá*, je odvozena od slova *paideia*, což znamená primárně vzdělání a výchova. „V Řecku fungoval pederastický rituál provozovaný jako součást přechodu z dětství do dospělosti. Když bylo mateřství vyčerpáno a na manželství ještě brzy, přišla na řadu výchova a láska mužská, tj. vlastně vstup do veřejného, vojenského, válečnického světa, láskyplný vztah tu sloužil k dosažení zdatnosti či uvědomění si vlastního statusu...“¹⁴ V podstatě se jednalo o vztah dospělého muže a chlapce. Tento vztah měl chlapce připravit nejen na jeho budoucí život, ale i povolání a celkové postavení v *polis*. Dnes bychom tento vztah považovali za jistý druh mentorování, než za klasickou výuku. Velmi často byl vztah staršího muže s mladíkem chybně zaměňován za homosexualitu, to však bylo vyvráceno faktem, že po dovršení určitého věku byli chlapci schopni bezproblémového manželství se ženou.

Staršímu muži, který musel dovršit hranice nejméně 20 let, se říkalo *erastes* (*milovník*). V Aténách byli muži považováni za dospělé již v 18 letech, ovšem pak nastoupili do občanské služby, ve které zastávali postavení kadetů, ta je měla připravit na následné vychovávání mladistvých, tato příprava trvala dva roky. Na maximálním věku, do kterého mohl *erastes* vyučovat nejspíš nezáleželo, bylo však zvykem, že sňatkem se ženou jejich služba končí. Sám Sókrates je ovšem výjimkou. Víme, že se oženil s Xantipou a měl s ní i potomky, avšak to mu nebránilo v dalším vyučování, někteří z jeho žáků se také ženili po jeho vzoru, i když měli stále v oblibě mladé chlapce.¹⁵

Mladík se nazýval *eromenos* (*mladý milovaný*) a za přijatelný věk bylo považováno zpravidla 12-17 let, jelikož v tomto věkovém rozmezí byli chlapci nejpřitažlivější, pro starší muže a bylo jednodušší se do nich zamilovat.¹⁶

Tento vztah, ač se nám zdá dnes zvláštní, byl v Aténách za Sókratových dob naprosto normální a běžný. V rozboru dialogu se budeme tímto tématem dále zabývat a objevíme zde souvislosti s *erótem*.

¹³ Slovo *pederastie* se v dialogu *Faidros* nikde přímo neobjevuje, ale vztah, který bude dále popisován mezi Sókratem a Faidrem, nebo mezi Faidrem a Lysiou tomuto vztahu odpovídá. Proto je příhodné si nastínit hlavní rysy tohoto vztahu.

¹⁴ Tamtéž, s. 16

¹⁵ LEAR Andrew, CANTARELLA Eva. *Imagines of Ancient Greek Pederasty – Boys were their Gods*, Routledge 2008 and 2010, s. 2-3

¹⁶ Tamtéž, s. 4-5

2. Dialog Faidros

Samotný dialog bychom mohli rozdělit na dvě hlavní části. První polovina knihy se věnuje pohybu duše související s *erótem*, druhá polovina se zabývá spíše problémem rétoriky a řečnění a jejich vlivem na duši. Nás však bude zajímat především první část dialogu, ne však proto, že by byla důležitější, ale proto, že druhá polovina související s řečí, není předmětem našeho zkoumání. Naším úkolem je rozebrat a porovnat dvě řeči úvodní, řeč Lysiovu¹⁷ a řeč Sókratovu¹⁸, které se obě mají zabývat stejným tématem, ale uvidíme zde jisté odlišnosti. Dále nás bude zajímat třetí řeč¹⁹, kterou pronáší Sókrates, jako omluvu bohu Erótu a je to jakási *palinodie* o lidské duši, která je neustále ovlivňována našimi touhami a neustále pokoušena. Jak píše Nussbaumová²⁰, dialog Faidros je o šílení neboli o *manii*. První dvě řeči ji odsuzují a oslavují rozumné sebeovládání neboli *sófrsyné*. Druhá Sókratova řeč se snaží dokázat, že *mania* není, jak bylo řečeno dříve „pouhé zlo“: ve skutečnosti může být zdrojem nejvyšších dober. Zajímavý je také samotný rozhovor Faidra a Sókrata²¹, který vyplňuje mezery mezi jednotlivými řečmi. Nalézáme zde intimní, lehce erotické prvky, které připomínají vztah chlapce a milovníka (*pederastie*), které jsme si letmo shrnuly v úvodu a dále na ně také narazíme, i když nejsou pro tuto práci stěžejní.

¹⁷ *Faidros* 230e – 234c

¹⁸ *Faidros* 237b – 241d

¹⁹ *Faidros* 244a – 257b

²⁰ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 408

²¹ *Faidros* 234c -237b a 241d – 244a

2.1 „Kampak a odkud?“²²

Sókrates potkává Faidra ve městě a jeho první otázka zní „*Milý Faidre, kampak a odkud?*“²³. Jak píše Špinka²⁴, touto otázkou nám dává Platón jasně najevo hned několik věcí. První je, že se nám Platón snaží navodit živou představu dvou lidí, kteří se právě potkali a druhou důležitější věcí, která je zde patrná je téma pohybu, které se objevuje naskrz celým dialogem.

Faidros tedy řekne Sókratovi, že jde od Lysia, od řečníka, kde si vyslechl jeho řeč a zároveň mu sdělí, že má namířeno za hradby. Zde je patrný další důležitý pohyb, cesta na záměstí, mezi hradbami má jasný cíl, ale cesta za hradbami je bezcílná. Pro Faidra je to jakýsi druh potěšení, že se může procházet v přírodě a nabídne Sókratovi, aby pokračoval s ním. Zde je patrný rozdíl mezi starším Sókratem a mladším Faidrem. Faidros chodí na procházky a dbá o své tělo, kdežto Sókrates dbá hlavně o svou duši a sebepoznání. Přesto Sókrates s procházkou souhlasí a však jen proto, že si chce poslechnout onu Lysiovu řeč o lásce. Sókrata i Faidra spojuje láska k řečem, byť každý to pojímá jinak. Faidros to dělá pro pobavení, koketuje, aby nějakou řeč od někoho vyslechl, naučil se ji a následně poslal dál, kdežto Sókrates je tvůrcem řeči.²⁵ To vysvětluje i Faidrův postoj k okolí a lidem, rád se baví a poznává nové věci, naopak Sókrates, tak jak mu praví nápis v Delfách, nejprve poznává sám sebe²⁶. Ovšem nyní se zdá, že chce poznat Faidra, i když tomu tak ve skutečnosti není, jeho záměr je jasný, chce si vyslechnout onu Lysiovu řeč o lásce. A tak se vydávají společně za hradby, najít příhodné místo k posezení, nebo poležení, kde by se dala řeč přednést. Nakonec Faidros navrhne Sókratovi místo pod vysokým platanem.

Dalším důležitým motivem, je samotná „láska“ Sókrata a Faidra, která se dá vyzorovat hned na začátku dialogu. Špinka to nazývá „Faidrovou koketerií“.²⁷ Tento vztah nám může připomínat vztah pederastický. Sókrates zde samozřejmě znázorňuje postavu staršího milovníka a Faidros je onen mladíček, který se nechává dobývat a svádět. Proč to, ale Špinka nazývá „Faidrova koketerie“? Pořád se musíme držet hlavního tématu, o který v tomto případě jde, tudíž o onu Lysiovu řeč. Faidros nalákal Sókrata za hradby s tím, že mu onu „zvláštní řeč

²² Odkaz na první Sókratovu otázku v dialogu Faidros, kterou položil Faidrovi, když se setkali ve městě. Tento nápis má vystihnout to, o čem v této kapitole půjde – o zkoumání cesty, po které se Sókrates s Faidrem vydávají a následný popis místa, kde se budou odehrávat řeči o lásce.

²³ Faidros 227a

²⁴ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 20

²⁵ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 32

²⁶ Faidros 230a

²⁷ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 32

o lásce“ přednese, ovšem potom dělá drahoty a zdá se, že se chce, aby ho Sókrates přemlouval, zde se objevují motivy vztahu milovníka a mladíka. Špinka píše: „Milovaný hoch se ani v rámci tohoto běžného vztahu nesmí svému milovníkovi poddat příliš snadno. Jednak by tím v milovníkových očích – ale i v očích dalších svých spoluobčanů – ztratil na ceně, jednak by si nemohl být jist, zda mu jeho milovník má co nabídnout.“²⁸ Jinými slovy, milovaný mladíček se musí nechat přemlouvat od svého milovníka. Ten musí prokázat jisté řečnické schopnosti, jinak by svého hochu nikdy nezískal. Zajímavé je, že v případě Sókrata a Faidra se nejedná přímo o lásku tělesnou, ale o lásku k řečem. A proto k sobě mají tyto dva druhy lásky velmi blízko. Pokud milovník nebude ovládat své řečnické schopnosti, může se stát, že se nikdy nedočká lásky tělesné. My však víme, že Sókrates s řečením neměl problém, ba naopak. A proto po pár řádcích Faidra přesvědčuje, aby mu onu Lysiovu řeč opravdu přednesl.

Zajímavý je ale i vztah Faidra a Lysia. Podle Nussbaumové Lysiova řeč naléhá na fiktivního hochu, aby se sexuálně oddal nikoli osobě, která je do něho zamilovaná, nýbrž osobě, která do něho zamilovaná není. Podle tohoto je zřejmé, že sám Lysias se považuje za nemilovníka a Faidra za miláčka a pronáší mu svou řeč, aby ho svedl.²⁹ Zde se jedná o lásku k řečem, ale také o lásku tělesnou. To je také jeden z rozdílů mezi Sókratovou a Lysiovou první řečí. Sókrates v ní nepoužívá erotické motivy, ale Lysias ano. A Faidros zde figuruje opravdu, jako onen mladíček, který rád poslouchá a učí se řeči a díky své koketerii dosáhne svého cíle.

Nyní se dostáváme k pasáži, kde Sókrates pronáší ódu na ono místo pod platanem, kde se bude odehrávat další část dialogu a kde budou proneseny ony řeči, o které se budeme zajímat dále. Toto místo není zvláštní tím, jak vypadá, ale spíše tím, jak se k němu staví sám Sókrates. Sám sebe totiž nazve cizincem v tom smyslu, že on nezná takováto místa za hradbami a je to pro něho zcela nové, jelikož raději poznává sebe a lidi ve městě než přírodu. Faidros je tedy jakýmsi průvodcem, který se za hradbami vyzná lépe, avšak jeho popis onoho místa je strohý a poukazuje jen na hlavní výhody, že to je stinné místo příhodné na posezení. Sókrates ač vidí toto místo poprvé dokáže o něm obšírně mluvit a vyzdvihnout všechny jeho kvality, ve skoro až básnickém opojení. Jak se dočteme u Špinky, Sókrates při svém popisu, až na chuť, nevynechává žádný ze smyslů a upozorňuje i na posvátnost místa samotného. „Nejen rozložitý a vysoký platan, ale také vrba zde vrhá příjemný stín. Navíc vrba, která v plném květu, naplňuje místo lahodnou vůní. Zpod platanu pak vytéká rozkošný pramen chladivé vody, jak je možné

²⁸ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 33

²⁹ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 412

zkusit nohou, a celé místo zní zpěvem cikád a vane jím příjemný vánek. Podle sošek se zdá, že se jedná o místo zasvěcené nymfám a Achelóovi³⁰. Smyslově přístupná harmonie tohoto místa je pak podle Sókrata završena tím, že tráva, o níž Faidros mluvil, tu roste na mírném svahu, takže pohodlně podpírá hlavu tomu, kdo na ni ulehne.³¹ Je tedy zcela jasné, že i když je zde Sókrates poprvé, jeho smyslové vnímání a řečnické kvality jsou o mnoho lepší než ty Faidrovi.

Špinka dále naráží na fakt, že popis onoho místa má plnit v dialogu několik účelů. Hlavním je ten, že má vytvořit příhodné pozadí pro řeči o lásce, které budou následovat. Dalším účel, který tento popis splňuje je čistě symbolický. Velký platan by mohl znázorňovat samotného Platóna, vrba zase filosofickou lásku a celé místo by mohlo představovat místo, kde se nachází nejlepší část naší duše.³² Tyto symboly jsou však jen jakýmsi nepodloženým návrhem a každý si je může vyložit jinak.

Celá tato podkapitola nám měla ukázat, jak je samotné místo, kde se budou ony řeči o lásce odehrávat, důležité. Nastínili jsme si Sókratovy řečnické schopnosti a ukázali jsme si zvláštní druh lásky, kterou spolu Sókrates s Faidrem sdílejí, a která je spojuje a také vztah Faidra a Lysia. V dalších podkapitolách navážeme na tuto a budeme se věnovat samotným řečem, které jsou pro tuto práci nejdůležitější, první je řeč Lysiova a první řeč Sókratova.

³⁰ Achelóos byl bůh, otec a král všech řek, pramenů i jejich božstev. Viz. *Faidros* s. 77, pozn. 24

³¹ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 53

³² ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 54

2.2 Lysiova řeč a první řeč Sókratova

Lysiova řeč³³, kterou pronáší Faidros a první řeč Sókratova³⁴, mají společnou hlavní tezi; Proč dávat přednost člověku nemilujícímu před milujícím. Je to vlastně nabádání, aby se člověk vždy řídil svým rozumem (sófrosyné) a ne jen svými vášněmi. V obou řečech se nachází mladíček, který se musí vypořádat s tím, zda dá přednost zdravému rozumu nebo šílenství (mania). Obě řeči záměrně užívají spoustu příkladů, která mají mladého hochu přesvědčit, že dát přednost milovníkovi je špatné rozhodnutí. Milovník je podle těchto řečí nemocný člověk, který k sobě svého miláčka připoutává, žárlí na něho a chce ho jen pro sebe. Brání mu tedy v dalším rozletu, protože je do něho zamilován a láska ho oslepuje a zabraňuje rozumnému chování.

Jak už bylo řečeno výše, Lysiova řeč je věnována Faidrovi a sám Lysias se v ní považuje za onoho nemilovníka a tím se snaží Faidra přesvědčit, že on je ten komu má dát přednost. Dokazuje to úvodní věta jeho řeči: „O mých zájmech ty víš a slyšel jsi, že myslím, že nám je ku prospěchu jejich uskutečnění;...“³⁵. Sama řeč se pak jeví, jakoby ji pronášel ke všem lidem, kteří čelí rozhodnutí, zda si vybrat milovníka nebo nemilujícího a je velmi přesvědčivá. Je postavena především na výčtu toho, čím nás milovníkova láska může poškodit, ale také čím nás nemilovníkova lhostejnost může obohatit. Lysias tedy nabádá Faidra, aby se vyvaroval špatných vztahů, které by mohli poškodit jeho politické a společenské postavení v obci. Když dá Faidros přednost milovníkovi, ten si ho bude žádat jen sám pro sebe a nebude rád, když bude mladík navazovat nové vztahy a kontakty s jinými lidmi. Pro milovníka by to mohlo znamenat odloučení od svého miláčka, kdyby se rozhodl pro někoho bohatšího, mocnějšího nebo vzdělanějšího. A tak si ho bude raději uzurpovat sám pro sebe a odvádět ho od lepšího, udělá z něho „člověka bez přátel“. Kdežto nemilující je naopak rád, když se mladík bude stýkat s jinými lidmi, protože ví, že takovéto vztahy jsou pro něho prospěšné. V podstatě je to typický příklad žárlivosti. Nakonec z toho špatně vyjde jen onen milovník a dostane se s miláčkem do pře. Naopak nemilující, který poskytuje svému mladíkovi volnost, se dočká spíše utužení jejich přátelského vztahu.

Dále pak Lysias zmiňuje stránku sexuální. Říká, že milovníci hnáni svou žádostivostí zatouží po těle dříve, než stihnou miláčka poznat. Tedy milovníkovi jde také o sexuální vztah a touží

³³ *Faidros*, 231a – 234c

³⁴ *Faidros*, 237b – 241d

³⁵ *Faidros*, 231a

po něm více, než po tom, aby svůj protějšek nejdříve poznal. Pak se může stát, že už nebude chtít dále trávit čas s mladíkem, až uspokojí své touhy. Samozřejmě opakem je nemilující, který se s mladíkem už dříve přátelil a až poté projevil zájem o sexuální vztah. A proto je pravděpodobné, že i poté zůstanou přáteli.

Podle Lysia je tedy nejvhodnější dávat přednost oněm vztahům, ze kterých máme prospěch. Přirovnává vztah milovníka a miláčka k žebrákovi, který má hlad a proto bychom ho měli pozvat na hostinu spíš, než své přátele, protože on to potřebuje víc. Toto tvrzení vzápětí vyvrací, protože jak od žebráka tak od milujícího nedostaneme za své úsilí nic na oplátku. Je tedy nejlepší vyhovět tomu, od koho dostaneme něco na zpět, například když zestárneme, neopustí nás, ale finančně nám pomůže. Takový člověk zůstane podle Lysia přítelem, i když už mu nebudeme mít co nabídnout, ale setrvá přítelem díky výhodám, které jsme mu poskytovaly.

Sókratova první řeč je výsledkem rozepře mezi Faidrem a Sókratem, protože každý z nich má na Lysiovu řeč jiný názor. Faidros je naprosto uchvácen její dokonalostí, jak po obsahové stránce, tak po té řečnické. Může se zdát, že se Sókrates svému společníkovi vysmívá. Nejprve upozorňuje na chyby, kterých si jako posluchač všiml. Posléze když ho Faidros přesvědčuje, aby tedy pronesl svou řeč, zdráhá se a argumentuje, že se nemůže rovnat spisovateli, jakým je Lysias. Nakonec se však nechá Faidrem přesvědčit a pronáší obdobnou řeč na stejné téma, která se však v mnohých ohledech, od té první řeči liší. Nejprve si ale Sókratovu řeč představíme blíže.

V úvodu nám Sókrates sděluje, že na jeho řeč máme pohlížet, jako na řeč Faidrovu. Nussbaumová píše, „...; chce tím říci, jak předpokládáme, že vyjadřuje Faidrův současný názor, tedy to, co by řekl právě tehdy, kdyby byl vyzván, aby dal sám sobě radu.“³⁶ Sókrates Faidrovi přiděluje tuto svou řeč, aby se od ní mohl patřičně distancovat. Nechává se Faidrem sice přesvědčit, aby tuto řeč pronesl, ale jelikož ji pronáší se zahalenou hlavou a ani ji nedokončí, můžeme se domnívat, že se za ni stydí. Zároveň však chce Faidrovi ukázat, rozdíl mezi jeho řečí a řečí Lysiovou. V úvodu tedy představuje neupřímného hochu, který i když je zamilován, budí dojem nemilujícího, aby získal svého miláčka. A snaží se ho přesvědčit řečí, velmi podobnou té Lysiově.

³⁶ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 415

Otázka tedy zůstává stejná. Zda je lepší vyhovovati milujícímu, nebo nemilujícímu. Sókrates však chce prvně definovat lásku, jako věc a jaký má význam a zda poskytuje prospěch nebo škodu. Lásky je podle něho žádost a i nemilující touží po krásných věcech, jak tedy rozeznat, komu je lepší dávat přednost? Sókrates tvrdí, že v každém z nás jsou dva vládnoucí činitelé a to získané mínění, které spěje k největšímu dobru a vrozená touha po slastech. V každém člověku převládají jinak, někdy se dokonce dokáží shodnout. Když v nás však převládne rozum, říká se tomu uměřenost, když nad námi však zvítězí naše žádosti, Sókrates to nazývá bujností (zpupností). Tedy člověk, který podléhá jídlu, bude labužník a člověk, který holduje pití zase pijan. Každá žádost pak dostává své jméno, podle toho, která v nás převládá. Pak je tu ale ta žádost, o které je řeč, tedy ta která nám zatemní rozum a ovládne mínění, žádost po kráse těl. A když tato žádost zvítězí, nazýváme ji láskou (erós).

Po této definici Sókrates začne, stejně jako před tím Lysias, vypočítávat všechny zla, která jsou nám způsobována osobou, která nás miluje. Co se týká povahy, říká Sókrates je zamilovaný muž společníkem neužitečným. Pro milovníka je nejlepší, když může svého miláčka odrazovat od jakýchkoli prospěšných kontaktů, snaží se být v jeho očích ten nejlepší a jeho samého oslabuje. Vzbuzuje v něm důvěru, protože se zdá být moudřejší a statečnější a hoch pak není schopen vidět, že za vším se skrývá jen žárlivost a závist.

Milovník by byl také nejšťastnější, kdyby jeho miláček přišel o rodinu a o majetek. Rodinu a přátele totiž milovník pokládá za narušitele svého vztahu s milovaným. Zároveň také ztráta peněz a majetku by hoča k milovníkovi ještě více připoutala a stal by se na něm závislým. A když pak náhle milovník přestane svého hoča milovat a je mu nevěrným, nechává ho napospas společnosti. Mladík se pak diví, proč milovník nedodržel nic z daných slibů, bohužel jeho žádost už opadla a on se zamiluje zase do někoho jiného.

Sókrates v závěru své řeči říká: „...“, jako vlci mají rádi jehňata, tak milovník miluje hoča.“³⁷ Znamená to tedy, že by pro mladíka bylo nejlepší být po vůli rozumnému nemilujícímu, než být s člověkem nevěrným, žárlivým, škodlivým pro majetek i pro duševní rozvoj, zavrhuje vzdělání, které je pro Sókrata nejdůležitějším. A proto přirovnává milovníka k vlkovi, milovníkovi nejde o opravdové přátelství, které je spojeno s rozumností, nýbrž o lásku, která ho jen na chvíli nasytí.

³⁷ *Faidros*, 241d

Sókrates však svou řeč nedokončí. Faidros je nespokojen a naléhá na něho, že nedořekl vše, co by mělo být řečeno, tedy že nevychválil kvality nemilujícího. Sókrates mu ale sdělí, že to není potřeba a vypadá to, jakoby se k té řeči už nechtěl dále vyjadřovat a nejraději by z místa pod platanem okamžitě odešel. Proč tomu tak je nám odkryje až Sókratova druhá řeč.

Tyto dvě řeči zastávají názor, že erós je cosi špatného. Špinka píše, „Erós je tedy podle Lysiovi a Sókratovy první řeči nemoc, která milovanému může pouze škodit a které se tedy má, nakolik je to možné, vyhnout.“³⁸. Znamená to tedy, že ať už jsme přitahováni k někomu jakkoli silně, měli bychom se ovládnout, zapojit rozumové složky a odolat, jelikož to pro nás není dobré. Nussbaumová říká, že erós je nakonec definován jako stav, kdy nerozumové žádosti po smyslovém potěšení převládnu nad správným míněním.³⁹ Takovéto definice eróta dostáváme po přečtení prvních dvou řečí. Erós a šílenství jsou tedy vnímány, jako největší zlo.

2.3 Rozdílnosti prvních dvou řečí

I když se první dvě řeči zabývají stejným tématem, je v nich pár odlišností, na které bychom se měli zaměřit. Samozřejmý je i rozdíl mezi samotnými řečníky. Lysias řečník, který tuto řeč záměrně čte a předkládá Faidrovi, aby mladíka získal. A pak Sókrates, který raději než za sebe promlouvá za samotného Faidra a předkládá mu tak to, co chce sám Faidros slyšet.

Špinka uvádí tři hlavní rozdíly⁴⁰ mezi řečí Lysiovou a Sókratovou. Prvním rozdílem je uspořádanost celé řeči. Sókratova řeč je rozdělena na úvod a poté na dvě části. V první vysvětluje, co je erós a v druhé se dostává k jeho škodlivosti. Naproti tomu Lysiově řeči chybí toto rozčlenění. Celá řeč se zabývá pouze tím, proč je lepší dát přednost člověku, který nemiluje před milovníkem a nepředkládá nám žádnou definici, ani vysvětlení, tak jako řeč Sókratova.

Sókratova řeč se také liší tím, že se od ní autor opakovaně distancuje, jak píše Špinka. Sókrates na rozdíl od Lysii tuto řeč ve skutečnosti pronášet nechce, proto si také ze studu zakrývá hlavu. Také říká, že tato řeč, kterou bude odříkávat je Faidrovou řečí a že ho ovlivňuje ono božské místo, na které ho Faidros přivedl. Sókrates také tvrdí, že tato řeč není vlastně řečí nemilovníka, ale jakéhosi vypočítavého milovníka, který jen předstírá, že nemiluje, aby dosáhl svého. Zde je možné, že Sókrates naráží na samotného Lysia, který svou řečí chce uchvátit

³⁸ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 61

³⁹ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 413

⁴⁰ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 61-65

Faidra, aby ho získal pro sebe. Sókratovi záměry v této chvíli jasné nejsou, ale je pravděpodobné, že přednáší tuto řeč proto, aby Faidra přesvědčil o její absurdnosti. Zároveň mu chce ukázat, že lze pronést krásnou řeč, ale neznámá to, že to musí být nutně řeč pravdivá. Sám říká; „Podobá se totiž, že to místo je vsutku božské, a proto se nediv, budu-li snad v postupu řeči zachvácen božským šílením;...“⁴¹ Sókrates je tedy ovlivněn Faidrovým naléháním, místem pod platanem, na které se schovali před sluncem, ale také ho přepadá božské šílení, aby takto mluvil. Tato řeč však není Sókratovi příjemná, kdežto Lysias je rád, když ho pro jeho řeči někdo obdivuje, i když nejsou zcela pravdivé.

Špinka však neuvádí další rozdíl, který však souvisí s tímto. Nalezneme ho u Nussbaumové: „Lysiova řeč přidává výslovnou radu sexuálně se oddat uměřenému člověku; tato rada není výslovně zmíněna v Sókratově řeči.“⁴² Lysova řeč má tedy přesvědčit mladičkého Faidra o tom, aby dal ve svých erotických zájmech právě přednost Lysiovi před člověkem, který by ho mohl milovat. Nussbaumová dále přikládá celý popis Lysia a jeho záměrů, proč onu řeč vlastně přednáší. Lysia je podle popisu okouzující, inteligentní a velmi prozíravý vůči všem emocím. A proto nabízí Faidrovi, skrze svou řeč, velmi lukrativní nabídku erotického přátelství. Toto přátelství však ani jednoho z nich nezasáhne a ani se nestanou díky tomu „někým jiným“, budou se pouze kontrolovaným způsobem těšit z jejich tělesného vztahu. Rozkoš však nikdy nemůže poškodit jejich osobní sebekontrolu.⁴³ Tato nabídka je pro Faidra velice lákavá a výhodná, a právě proto, jak se můžeme domnívat, tuto řeč přednáší Sókratovi, aby si poslechl jeho názor. V Sókratově řeči však nikde není zmínka o sexuální vztahu, nebo o dobývání Faidra, tak jako tomu bylo u Lysii, naopak Sókrates se za svou řeč stydí. Z počátku a na základě první Sókratovi řeči se nám může jevit, že Sókrates s Lysiovým názorem souhlasí, ale po přednesení řeči druhé zjišťujeme, že tomu tak není a řeč první se najednou změní v pouhou řeč úvodní.

Jak už bylo zmíněno, Sókrates svou řeč nedokončuje, což je další rozdíl mezi jeho a Lysiovou řečí. Sókrates ve své řeči popsal pouze škodu, kterou by nám způsobil milovník, ale k tomu proč bychom měli dát přednost člověku, který nás nemiluje, se již nedostává a svou řeč končí. I když je Faidros zmatený a chce slyšet pokračování, Sókrates je přesvědčen, že není třeba vyzdvihovat kvality nemilovníka, protože ten dělá přesný opak toho, čím nám milovník škodí. Tím ukončuje svou první řeč, ale je si vědom, že problematiku eróta a lidské duše je

⁴¹ *Faidros*, 238d

⁴² NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 415

⁴³ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 418 - 420

třeba dokončit a že zdaleka tato neúplná řeč nestačí. Proto přednese novou, obsáhlejší řeč, která má vyvrátit vše, co pronesl v řeči předchozí, a která zároveň posloužila, jako předvoj pro řeč následující.

3. Palinodie o duši

Sókratova třetí řeč⁴⁴ zastává úlohu omluvy a ospravedlnění se vůči Erótovi, ale také má za úkol ukázat, že šílení (mania) nemusí být nutně jen největší zlo, ale že může přinášet i největší dobro, pokud je nám dáno od bohů. „Tyto dvě řeči pracovaly s jednoduchou dichotomií mezi *mánii* (šílení) a *sófrasyné* (uměřenost), a to tak, že první pojmají, jako úplně špatnou, zatímco druhou, jako úplně dobrou.“⁴⁵ To je však podle Sókrata chyba. Šílení nemusí být vždy špatné, ale naopak nám může být k užitku a díky němu můžeme poté dostáhnout i nejvyšších dober. Naproti tomu v opozici stojí uměřenost, která nás ale může omezovat v našem vidění a projevu. A pak je zde láska, která je božské šílení, druh mánie, která nám může přinést největší dobro a štěstí.⁴⁶ Špinka píše, že lásku musíme pochopit jako *hybris* (tedy jako kombinaci mánie a sófrasyné), a ne pouze jako určitý druh mánie. „Podřazení lásky pod rod mánie tak umožňuje pochopit základ předchozích dvou řečí. Existují totiž skutečně nebezpečné a škodlivé podoby šílenství – a jednou z nich je láska, kterou popisovala Sókratova první řeč. Důkaz prospěšnosti lásky, který přinese palinodie, však bude založen na tom, že tato škodlivá láska je jen jedním druhem lásky, či přesněji jakousi nesamostatnou, odvozenou karikaturou toho, co láska skutečně je.“⁴⁷ Sókrates se tedy bude snažit vyvrátit svou předchozí řeč a bude obhájcem lásky a samotného milovníka a milovaného.

Sókrates na začátku své palinodie uvádí příklady šílení, které jsou ku prospěchu a vedou k nejvyššímu dobru. Jedním z nich je například věštecké umění. Pokud by se vědma nechala spoutat uměřeností a neprojevovala by svůj dar naplno, nebyla by její funkce ku prospěchu ani jí, ani obci. Proto je v tomto případě šílení, které vzniká od bohů prospěšné. Jako další příklad uvádí básnictví. Pro básníka je důležitá múza a inspirace a tohoto se mu nejvíce dostává právě díky šílení. Básník, který se snaží být uměřený, nedostává ze sebe vše, a proto nemůže být dobrým básníkem. Jeho dílo tak zanikne nad básníkem, který propadl šílení.⁴⁸

Tyto příklady prospěšného šílení nám Sókrates předkládá jako úvod, než se dostane k hlavní věci, kterou chce dokázat a tou je, že láska je nám dáována od bohů k největšímu štěstí. Říká, že je ale nutno před tím poznat pravdu o přirozenosti lidské a božské duše.

⁴⁴ *Faidros*, 244a – 257b

⁴⁵ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 426

⁴⁶ *Faidros*, 245c

⁴⁷ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 71

⁴⁸ *Faidros*, 244a – 245b

3.1 Okřídlené spřežení a vozataj – podoba duše

„Veškerá duše je nesmrtelná...“⁴⁹ začíná Sókrates svou druhou řeč. Je to jakýsi výměr o duši a výčet jejích vlastností. Špinka píše, že důkaz nesmrtelnosti duše má podobu sylogismu: I. To co se samo pohybuje, je nesmrtelné. II. Duše je to, co se samo pohybuje. III. Duše je tedy nesmrtelná.⁵⁰ A tento pohyb duše nikde nevzniká a ani nezaniká, protože kdyby někde vznikala, musel by mít i konec. Duše se tedy pohybuje sama od sebe, nikde nevzniká, ani nezaniká, je to její přirozenost a podle Sókrata je to tedy jsoučno nevzniklé a nesmrtelné. To je podstata a smysl duše.

Nyní se dostáváme k samotné podobě duše a popisu jejího pohybu. Sókrates se zaměří jak na duši lidskou, tak tu božskou a ukáže jejich rozdílnosti. Podle Sókrata má lidská duše podobu okřídlené srostliny vozataje a koňského dvojspřeží.⁵¹ Lidská duše má pouze jednoho vozataje a dva koně, jeden z nich je dobrý a poslušný, ten druhý je zpupný a nepoddajný. Jejich řízení je tedy pro vozataje nesnadné. Bohové však mají vozataje i koně dobré a poslušné, není to stejné, jako u lidských duší.

Dokonalá duše je okřídlená a vznáší se vysoko a pobývá v celém vesmíru avšak duše, která přišla o své peří, padá na zem, dokud se nezachytí něčeho pevného. To pevné je tělo, kterému dává pohyb a my toto nazýváme život smrtelný (původně v překladu živok smrtelný). Špinka píše: „Přirozeností duše tedy primárně není pohybovat „zevnitř“ jednotlivými partikulárními „zemitými“ těly, ale pohybovat se v celém kosmu, a podílet se tak na jeho vnitřní strukturu.“⁵²

Perutě mají přirozenost vynášet vzhůru to, co je těžké a donášit to až tam, kde sídlí bohové. Vše božské je krásné, dobré, moudré a má všechny tyto dobré vlastnosti, kterými se duše živí a perutě jí tak narůstají. Kdežto díky zlým a ošklivým věcem peří z křídel odpadá a duše se snáší zpět dolů k zemi. Samozřejmě v nebi je vůdcem Zeus, který řídí okřídlený vůz a jede jako první, o všechno se stará, za ním pak jede vojsko bohů a daimónů, ti jsou uspořádáni do 11 skupin. V domě bohů zůstává jediná Hestia; ostatních dvanáct bohů jede v čele. Bohy pak může následovat kdokoliv, jenže vozy bohů se řídí zlehka, ale vozy lidských duší mají jednoho špatného koně, který je táhne dolů. Avšak pokud se některé z duší podaří dostat se až na vrchol,

⁴⁹ *Faidros*, 245d

⁵⁰ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 81

⁵¹ *Faidros*, 246b

⁵² ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 99

projede ven a ocitne se na hřbetu světa a stává se nesmrtelnou. Jak ale Sókrates píše, tento prostor vně světa zaujímá bezbarvá, beztvářá, nehmatatelná jšoucnost vskutku jsoucí, viditelná jedinému řidiči duše, jímž je rozum a pravdivé vědění.⁵³ Poté se mysl boha živí rozumem a čistým věděním, pohlíží na pravdivé věci a má se dobře. Tato božská duše se pohybuje v kruhu, kde vidí spravedlnost, rozumnost, vědění, které je v tom co je *vsutku jsoucí*. Takto je to s duší božskou, té se podle Sókrata duše lidská nikdy nevyrovná. Může se však k tomu přiblížit, pokud následuje boha a je mu podobna, pak se spolu s bohem může vydat na okružní cestu. Jenže koně lidské duše jsou spolu v rozporu, a proto jen některá mohou jšoucna zahlédnout a jiná ne. Pak jsou tu zároveň i jiné duše, které se navzájem tahají a vrážejí do sebe ve snaze vidět líp a dostat se co nejvýš. A spousta z nich ono jšoucno ani nezahlédne a musí se spokojit jen s pouhým míněním. „A příčinou onoho velikého usilování uvidět, kde je rovina pravdy, je to, že z tamější louky pochází pastva příhodná pro nejlepší složku duše a tím se živí ústroj peruti, kterou je duše nadnášena.“⁵⁴ Tento Sókratův popis duše nás nutí k zamyšlení. Naše duše vzkvétá, pokud se zabýváme pravdou a nasycujeme ji rozumem, tedy připodobňujeme ji k bohům. Pokud se necháme strhávat oním „černým koněm“, který nás nabádá dělat věci špatné, přesto lákavé, nedosáhneme nikdy *nejvyššího dobra* a naše duše zůstane neuspokojena.

Špinka shrnuje rozdíly mezi lidskou a božskou duší⁵⁵. Zaprvé počet koní u lidské duše je omezen na dvě, kdežto počet koní u božské duše není přesně specifikován. Dalším rozdílem je vozataj, u božské duše je vozataj jakousi poháněcí silou, protože koně božské duše jsou dobří, u nebožské duše musí vozataj koně krotit a jejich řízení je nesnadné. Vozataj je ve Faidrovi přirovnáván k rozumu, který řídí dobrého a špatného koně. Obdrzalek píše, že je nutné se podívat na každou část duše zvlášť. Vozataj je tedy v pozici rozumu a může své koně vést cestou, kterou on sám vybere, zároveň ale není v souladu ani s jedním z koní. Jsou pro něho spíše jako nástroje, aby mohl dosáhnout cíle své cesty, na kterou se vydal.⁵⁶

Duše tedy hledají pravdu, a čím víc ji spatřují, o to lepšími se stávají. Sókratés zde rozděluje duše podle toho, kolik toho zahlédly z pravdivého a krásného světa božských duší a přisuzuje jim role a povolání v budoucím tělesném životě na zemi. Tak tedy duše, která z této pravdy zahlédla nejvíce, by měla být vsazena do zárodku filosofa. Protože filosof je milovníkem

⁵³ *Faidros*, 247d

⁵⁴ *Faidros*, 248bc

⁵⁵ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 98

⁵⁶ OBRZALEK, Suzzane, *Contemplation and Self-Mastery in Plato's Phaedrus*, Oxford Studies in Ancient Philosophy 2012, s. 85

moudrost, milovník krásny, služebník mús a Eróta. Druhá nejlepší duše poputuje do zákonného krále, nebo válečníka, třetí patří do politika nebo hospodáře, čtvrtá je přidělena člověku, který je milovníkem sportů nebo se zabývá léčením těla, pátá duše je duší věštce, šestá duše je nejlepší pro básníka, sedmá duše náleží řemeslníkovi nebo rolníkovi, osmá je pro sofistu nebo demagoga a ta poslední devátá je duše tyрана. A pokud tyto duše žijí svůj život dobře a spravedlivě, mohou se dostat na této stupnici výše, pokud nesplní svůj úděl, naopak padají dolů. Filosofova duše však nabírá perutí nejvíce, protože ona je stále myslí u něčeho božského, rozpomíná se na ona jsoucna, která s bohy směla zahlédnout, a proto se stává dokonalou. Proto jsou filosofové často nazýváni podivíny, ale oni mají přítom v sobě skrytého boha.⁵⁷

3.2 Dva druhy lásky

Sókratova palinodie dále pokračuje výkladem čtvrté šílenosti. A to je ta, kdy člověk spatří pozemskou krásu a začne si rozpomínat na tu jedinou pravdivou krásu, kterou zahlédl na cestě s bohem. Díky této kráse začne opět nabývat perutí a snaží se vzlétnout, to však není snadné a tak vzhlíží k té kráse a o věci zemské se nestará. „... - toto ze všech božských vytržení je nejlepší a nejlepšího původu i pro toho, kdo jím je zachvácen, i pro toho kdo v něm má podíl; a ten, kdo miluje krásno a je účasten této šílenosti, nazývá se milovníkem.“⁵⁸ Špinka píše, že láska se nevztahuje pouze na krásu, i když vzniká rozpomínkou na ni. Krása je podle něho ale výjimečná, dává se nám tak jasně, že jsme schopni ji nalézt i v našem pozemském světě a ne jen ve světě bohů. Je tak patrná, že ji jako jedinou zahlédneme zrakem. Ovšem podle Špinky tělesné věci postrádají jiná jsoucna, která jsou naopak hodnotná pro naši duši, jako je třeba rozumnost nebo spravedlnost. Na tyto jsoucna se podle něj rozpomíná jen velmi málo z nás, protože jejich napodobeninám v našem světě chybí viditelná záře, a proto na rozdíl od krásy, nejsou schopny vyvolat stav lásky.⁵⁹

Tato teze by však znamenala, že se zamilováváme jen díky tomu, že se nám někdo líbí. Díky jeho vnější kráse. Je patrné, že jsme v dialogu mohli zahlédnout už dva druhy lásky. Ten první, který je popsán v prvních dvou řečech nás nabádá, abychom nemilovali vůbec. Ten druhý, který nám předkládá Sókrates svou druhou řečí, však ukazuje na prospěšnost lásky. Špinka píše o prvním druhu lásky toto: „Proto také duše stržená tímto typem lásky nepociťuje vůči tomu, na

⁵⁷ *Faidros*, 249a-d

⁵⁸ *Faidros*, 249e

⁵⁹ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 125-126

čem smyslová krása září, žádnou úctu a ostych, rozumí tomuto krásnému obrazu pouze jako předmětu své touhy a snaží se ho zmocnit, tak jak je zvyklá zmocňovat se jiných tělesných věcí.⁶⁰ Znamená to tedy, že první druh lásky je pouze jakási iluze, myslíme si, že jsme zahlédly krásu, ale nahlížíme ji pouze na rovině pozemské.

Druhý typ lásky vzniká tehdy, když duše spatří tělesnou krásku. A díky své rozpomínce na všechna jsoucna, která viděla, ji tento obraz krásy přivede až ke kráse samé. Duše takto zasažena pociťuje úctu a ostych k takové kráse a uctívá ji jako boha. Je si dokonce vědoma, že tato krása není něco, čeho by se mohla zmocnit, nebo to vlastnit, naopak taková duše si je vědoma, že by se měla tomuto obrazu připodobnit.⁶¹ Nussbaumová k tomuto druhu lásky dodává následující: „Silná smyslová reakce na záři konkrétní osoby, emoce lásky a bázně, intelektuální aspirace, jež tato láska probouzí – to vše splývá dohromady, takže člověk necítí žádnou propast mezi myšlením a vášní, ale naopak vnímá splývající jednotu celé osobnosti. Není to obyčejná reakce na krásné tělo; skutečně, mýtus naznačuje, že k tomu může dojít pouze jednou za život.“⁶² Je tomu tedy tak, že jsou zde dva druhy lásky, první je jen iluze, napodobenina. Člověk, který se nechá tímto druhem lásky oslepit, je opravdu nemocný, tak jak tvrdí první dvě řeči a chce svého milovaného jen pro jeho krásné tělo, aby uspokojil své potřeby. Druhý typ je však pravá láska. Která vzniká rozpomenutím si na onu ideu krásy, kterou jsme zahlédli společně s bohem. Špinka dodává: „První i druhý typ lásky tak vycházejí ze spatření stejné tělesné krásy, liší se však tím, jakým způsobem na ně duše reaguje a jakým způsobem zachází se svou vzpomínkou, kterou v ní toto spatření vyvolává.“⁶³

⁶⁰ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 127

⁶¹ *Faidros*, 251a-251e

⁶² NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 433

⁶³ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 128

3.3 Prospěšnost lásky

Sókrates nám tedy ukázal, co je to láska a co se přihodí s duší, když spatří něco krásného. V další části své palinodie se věnuje tomu, jaké výhody se nám dostávají, pokud poznáme opravdovou lásku.⁶⁴ Zde se vrací k vozatajovi a ke koním, popisuje růst jejich křídel, když spatří milovanou osobu. Špinka píše, že hlavním přínosem lásky je to, že duši umožňuje znovu nabýt perutí. Jenže erós není stavem, kde duši rostou perutě a ona se může vznášet, naopak je to velmi bolestný stav. Ani tedy sama láska nemůže být povznášející. Láska má nad člověkem moc, je krutá a násilná a nečiní vždycky jen radost a potěšení. Stav lásky tedy není stavem naprosté a vrcholné dokonalosti, a pokud tento stav nezvládneme, může nás vést špatnou cestou. Ale pokud se nám podaří lásku zvládnout, naše duše se opeří a vrátí se do původního stavu.⁶⁵

Další prospěšný rys lásky nám může připomenout Lysiovu první řeč. Lysias zde tvrdil, že milovník bude svému miláčkovvi zakazovat styky s jinými lidmi a bude ho chtít jen pro sebe. Sókratova druhá řeč nám líčí pravý opak. Láska podle Sókrata naopak překonává žárlivost. Špinka píše: „Přátelství vzniklé na základě lásky sice není universální, neboť se týká pouze těch duší, které následovaly stejného boha, zároveň však přátelství s jednou spřízněnou duší nevyklučuje přátelství s jinými podobnými dušemi, naopak je podporuje.“⁶⁶ Je tedy rozdíl mezi pouhou touhou, která milovníka oslepuje natolik, že nedovoluje svému miláčkovvi styky s jinými lidmi a láskou, která naopak tyto vztahy s podobnými dušemi vítá. Díky takovým vztahům duše může dále růst a zároveň se víc a víc podobat duši božské.

Jak už bylo zmíněno Sókrates rozvádí myšlenku vzájemnosti duší a toho, že je možné spojení pouze těch duší, které následovaly stejného boha.⁶⁷ Například pokud lidská duše následovala Dia, byla vybrána pro svoje nadání na filosofii a vůdcovství. Pokud taková duše spatří jinou podobnou duši, spatří v ní i onu krásu a zamiluje se. A tak je tedy možné, že si poté budou předávat své vědomosti a budou se od sebe učit, protože v sobě navzájem díky tomu budou spatřovat svého boha. To je tedy další z prospěšností lásky. Pokud někdo zešílí láskou, bude dávat svému miláčkovvi dostatek pozornosti a bude se snažit, aby se co nejvíce podobal svému bohu, protože potom bude pro svého milovaného odrazem dokonalosti. Láska nás tedy zdokonaluje a vzdělává. Nussbaumová to shrnuje takto: „Každý milovník si hledá partnera,

⁶⁴ *Faidros*, 251a – 257b

⁶⁵ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 129

⁶⁶ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 130

⁶⁷ *Faidros*, 252e – 253c

který by měl podobnou povahu a cíle. Když se najdou navzájem ctí odlišné volby toho druhého, podporují se ve stálém rozvoji svých nejhlubších citů, při čemž si vůči sobě nepočínají „se závistí ani s nedůstojnou nepřízní“, nýbrž upřímně jeden druhému prospívají kvůli němu samému.“⁶⁸ Láska je tedy podle Sókrata stav, kdy jsme naprosto oddáni jinému jedinci, láska nemůže být nikdy soukromá, ale vždy společná, jen tak se dá žít nejlepší lidský život.

Sókrates se ve své palinodii neustále vrací ke spřežení a vozataji. Vložili jsme si tedy, že láska je něco, co se týká dvou lidí, kteří spatří vnitřní krásu a zamilují se. Ale jak se to stane? Takto „chytit“ milovaného člověka není možné, aniž bychom před tím nezkontrolovali černého koně. Černý kůň je ovládán především vášněmi a touhou, a když spatří záblesk krásy, nejraději by se k ní hned vrhnul. To mu ale nemůže vozataj dovolit a tak ho krotí ze všech sil. Získat člověka, ale není snadné, jde to pouze tak, že projdeme svou osobní vnitřní proměnou, což znamená zkrotit neposlušného koně. „Či přesněji, toho, koho milujeme pravou láskou, nemůžeme chytit my, ale může ho chytit pouze krása sama. Milující člověk se může stát pouze prostředníkem a nástrojem této krásy a její přitažlivé moci tím, že se stane jejím transparentním obrazem či „zrcadlem“.“⁶⁹

Sókrates v této řeči neodsuzuje, tak úplně, ani sexuální potěšení. „Erotická žádostivost již není jen slepým nutkáním, jež směřuje k „naplnění“ tělesného styku; všimli jsme si, že reaguje na krásu a vede nás na místa, kde se dá najít skutečná krása. Dokonce i ti nejobyčejnější lidé se rádi obklopují krásnými předměty.“⁷⁰ Pokud se však člověk skutečně zamiluje, jsou u něho tyto žádosti plně kontrolovány emocemi. Probouzí se mimo černého, zpupného a vášnivého koně i kůň bílý, který pocituje k takovému vztahu úctu a hlavně také vozataj, který se řídí hlavně rozumem. Milovník si tedy nikdy nedovolí jít za hranice úcty svého milovaného.

Sókrates nám tedy ukázal dary lásky, které nakonec přesahují vše smrtelné a všechno to, co bychom dostali, kdybychom dali přednost nemilujícímu. Špinka k tomu na závěr dodává: „Na rozdíl od mnohých božských darů, které přináší přátelství milovníka, neotevívá totiž vztah s nemilovníkem, promíšený se „smrtnou“ lidskou rozumností, přístup k tomu, co je božské a nesmrtelné, ale přerozděluje pouze skrovné zásoby toho, co je smrtelné.“⁷¹ Je tedy naprosto jasné, že to co nám dává láska, která vzniká z nejvyšší ideje krásy, se nedá srovnávat s něčím lidským. A i když obraz Lysiova nemilovníka byl lákavý a v některých ohledech možná i

⁶⁸ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 437

⁶⁹ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 132

⁷⁰ NUSSBAUMOVÁ, Martha C. *Křehkost dobra*. OIKOYMENH, 2003 Praha, s. 434

⁷¹ ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 139

prospěšný, nemůže se měřit s výhodami, které nám přináší opravdová láska. Tak tedy Sókrates uzavírá svou řeč a prosí boha Eróta za odpuštění.

Závěr

Tato práce se měla pokusit objasnit pojem lásky v Platónovu dialogu Faidros. V první řadě jsme si vymezily pár důležitých pojmů, které se přímo i nepřímo týkaly samotného dialogu. Důležité bylo představit si pojem *erós*, ještě než si ho Platón začal vykládat po svém a srovnat ho s jiným velmi známým pojmem pro označení lásky a tím je *filia*. Dalším pojmem, kterému jsme se věnovali, byla pederastie. Přímou v dialogu není zmíněna, ale jelikož se dialog týká mužů a konkrétně se mluví o mladíčkovi (nebo hochovi), do kterého se zamiluje milovník, bylo příhodné tento pojem alespoň v začátku zmínit.

V samotném rozboru dialogu Faidros jsme se zaměřili především na tři hlavní řeči, které nám objasnili, co je to láska. Nejprve jsme si popsali Lysiovu a Sókratovu první řeč, která se zabývala tématem škodlivosti lásky, neboli „proč je lepší dávat přednost nemilovníkovi před milovníkem“. Faidros toto téma i celou Lysiovu řeč považuje za něco nesmírného, a proto se o to chce se Sókratem podělit. Obraz Faidra nám může připomínat mladíčka, který se lehce nechá uchvádnout krásnými řečmi a takový pocit má nejspíš i sám Sókrates, když se uvolí a pronese svou řeč na stejné téma. Díky detailům kvůli kterým se Sókratova řeč liší od té Lysiovi, však můžeme vyzorovat, že Sókrates za prvé nemyslí svou řeč úplně vážně a za druhé je zřejmé, že chce pouze Faidrovi otevřít oči a připravit ho tak na řeč následující. Dialog Faidros není pouze o vzájemné lásce dvou duší, ale také o lásce k řečem, a proto je zde kladen důraz i na přednesení a prezentaci s jakou se k tomu řečníci postaví. To však nebylo úplně předmětem této práce.

Třetí kapitola této práce je však nejdůležitější. Ukazuje nám, jak funguje a co to vlastně je pravá láska. Takový cit, jak už bylo řečeno, se rodí v duši tím, že spatří něco krásného a rozpomene se na krásu, kterou spatřila na okružní cestě s bohem. Je to sice jen obraz opravdové krásy, ale láska, kterou vzbuzuje, je jediná pravá. Jsme od Sókrata varování, abychom nepodléhali lásce falešné, která by se nám mohla dávat, jak od člověka, který pouze touží po našem těle, tak od člověka, který předstírá, že nemiluje. Nejlepší a největší dobro, které existuje, je božské šílení a to se nám dostává, když opravdu milujeme. „Láska je tedy ono božské šílenství, které vytrhuje člověka z této zaslepené nízkosti a ze zásadního nepochopení toho, kdo

jsme, čím si můžeme být navzájem a v čem spočívá naše dobro a blaženost.⁷² Tato věta je tedy naprostým shrnutím toho, jaké dary se nám dostávají, pokud podlehneme lásce. Celá palinodie je postavena na Platónově nauce o idejích a o tom, co lze zahlédnout z božského světa. Jediné, co se nám však dostává je nejsilnější dar vidění a tím můžeme spatřit onu krásu, díky níž se zamilujeme a přiblížíme se tím k něčemu božskému. A jak už zde bylo několikrát zmíněno. Láska je také vzájemnost dvou duší, které se podporují ve svých touhách, cílech a názorech. Bez toho aniž bychom se připodobňovali k duši, do které jsme se zamilovali, by tato láska nebyla pravou. Láska je něco společného, něco co musí duše sdílet s jinou duší. A pokud se nám to podaří, najít někoho, kdo nás donutí rozpomenout se na ta jsoucná, která jsme mohli zahlédnout, když naše duše byla s bohem, bude to láska, dostane se nám tak největšího dobra a my tak budeme moci žít blažený život.

⁷² ŠPINKA, Štěpán. *Duše a krása v dialogu Faidros*. OIKOYMENH, 2009 Praha, s. 139

Bibliografie

Primární

PLATÓN, *Faidros*, 7. vydání, Praha: Oikoymenh 2014, 87 s. ISBN 978-80-7298-510-4

Sekundární

HEJDUK, T., *Od Eróta k filozofii: Studie o Erótu se zřetelem k Sókratově filozofii.*, Červený Kostelec: Pavel Mervart 2007, 222 s. ISBN 80-86818-50-4

MOKREJŠ, A., *Erós jako téma Platónova myšlení*, Praha: Triton 2009, 128 s. ISBN 978-80-7387-238-0

ŠPINKA, Š., *Duše a krása v dialogu Faidros*, Praha: Oikoymenh 2009, 279 s. ISBN 978-80-7298-390-2

NUSSBAUMOVÁ, M. C., *Křehkost dobra: Náhoda a etika v řecké tragédii a filozofii*, Praha: Oikoymenh 2003, 839 s. ISBN 80-7298-089-0

Vlastos, Gregory: *The Individual as an Object of Love in Plato*, v: *Platonic Studies*, Princeton 1973, s. 96 - 125

Obdrzalek, Suzanne: *Contemplation and Self-Mastery in Plato's Phaedrus*, v: *Oxford Studies in Ancient Philosophy* 2012, s. 78 - 107